

Biyopolitika: İktidar ve Direniş Foucault, Agamben, Hardt-Negri¹

Ali Eren Demir, Munzur Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans Öğrencisi,
ORCID: 0000-0003-3812-3519, e-posta: demiralieren14@gmail.com

Utku Özmakas'ın *Biyopolitika: İktidar ve Direniş* kitabı önsözünde Gilles Deleuze'un "bir insanın portresini yaparmış gibi bir düşüncenin portresi yapılabilir" (Özmakas, 2019: 11) alıntısı ile başlar. Kitap bu temelin üzerinden bir düşüncenin portresi, farklı isimler tarafından nasıl ve hangi araçlar ile çizildiğini anlatmaktadır. Foucault, Agamben ve Hardt-Negri'nin biyopolitika kavramlarına yaklaşımları, kullandıkları araçlar ve kavramlar ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Biyopolitikanın, tarih boyunca hareket halinde olan, düşünürden düşünüre, süreçten sürece yeni anlamlar kazanarak kendini üreten bir kavram olduğunu söyleyen Özmakas, bir kavramın portresinin daima hareket halindeki bir nesnenin portresi olduğunu söyler. Biyopolitika yüzler, beden, tıp, organ, ölüm, nüfus, hukuk gibi birçok kavram ile ilişkili bir kavramdır. Özmakas, kitabının amacını bir röportajda şu biçimde açıklamıştır:

Bu bakımdan kitaptaki amaçlarımdan biri, kuruluşu itibarıyla son derece muhafazakâr bir fikrin, bizatihi kalbinde yer alan kavram tarafından nasıl içinin boşaltılıp yerine radikal bir eleştirinin konulabileceğini göstermektir. Dolayısıyla kavrama farklı açılardan bakan, aralarındaki bütün gerilimlere rağmen belirli dalga boylarında müşterekleştikleri söylenebilecek üç farklı kavramsal çerçeveyi ele aldım: Foucault, Agamben ve Hardt-Negri. Kavrama yeni başlangıçlar armağan eden bu üç farklı hat, kavramın faşist kullanımlarını hem faş hem de bertaraf etmekle kalmadı; aynı zamanda bir karşı eleştiri için tutamak noktaları sundu. Bu bakımdan amacım, önsözde de ifade ettiğim üzere kavramın çevresinde oluşan düşünsel enerjinin politik bir fazdayken nereye kadar ulaşabileceğine, nelere temas edip nerede etkisiz kaldığına dair bir öngörü zemini oluşturabilmek. Bunu yaparken de her birinin düşünsel ve politik potansiyellerine değinmekle kalmayıp aynı zamanda kusurlarını işaret edebilmek (Özmakas, 2018: 56)².

Kitap boyunca sürekli başlangıçlara dönerek biyopolitika kavramının köklerini arayan Özmakas, üç farklı alanda farklı kavramlar ile biyopolitika kavramını inceleyen Michel Foucault, Giorgio Agamben, Antonio Negri ve Michael Hardt üzerine odaklanmıştır. Özmakas birinci bölümde Foucault'un düşüncelerini ele almış; tarih, beden, hakikat, arkeoloji, soykütük, iktidar, özne gibi kavramlar üzerinde döngüsel bir tartışma yürütmüş ve kapsamlı bir 'Foucault terminolojisine giriş' yazmıştır. Foucault'un istatistik, risk, pastoral iktidar,

yönetimsellik, tutum, rekabet, girişimcilik ve insan sermayesi gibi kavramlarını da detaylı bir biçimde inceleyen Özmakas, biyopolitika kavramının anlaşılması için geniş bir kavramsal harita çizmiştir. Özmakas, ikinci bölümde Agamben'in hala yazılmaya devam eden *Homo Sacer* serisini anlatmaya çalışmıştır. Dokuz kitaba ulaşmış olan *Homo Sacer* serisi içinde 'çıplak yaşam', 'kutsal insan', 'olağanüstü hal' ve 'muselmann' gibi kavramsallaştırmaları geniş bir biçimde açıklamıştır. Üçüncü bölümde ise Hardt ve Negri'nin süregitmekte olan çalışmalarına odaklanmış ve çokluk, yeni proletarya ve yoksul kavramlarını tartışmıştır. Ulus-devlete ve egemenliğe dair bir sorgulama da içeren bu üçüncü bölüm kitabın son bölümüdür. Sonsözde ise bu üç düşünme hattına dair kısa bir kavramsal harita çizmiştir.

Özmakas kitabın birinci bölümünde "Michel Foucault: 'Möbius Şeridi'nden Biyopolitika'ya" başlığıyla Foucault'nun kavramlarına bir giriş yapmıştır. Foucault'un düşünsel haritası, hareket eden bir yapıya benzer ve bu hareket eden düşünsel yapı delilik, tıp, cinsellik, hapisane, dil ve söylem gibi birçok kavrama uğrar. Bu kavramları kapsamlı bir şekilde ele alarak konuyu betimleyen Özmakas 'Foucault'a giriş' niteliğinde kapsamlı bir bölüm yazmıştır. İlk alt başlık olan "Tarih, I: Dışlama ve Norm" adlı başlıkta dışlama, pozitiflik ve dispozitiflik gibi konulara değinen Özmakas "Tarih, II: Süreksizlik ve İnsanın Yeniden İcat Edilmesi" adlı alt başlıkta süreksizliğin Foucault gözünden betimlemesini incelemiştir. İnsanların toplumsal gruplardan neden dışlandığını, grubun iç dinamiklerini, normunu neyin oluşturduğunu araştıran Foucault derinlemesine bir arşiv ve arkeoloji araştırması yapmaktadır. Foucault'a göre normların ve söylemlerin tarih içerisinde salınıp gezdiği ve sürekli yeni biçimler aldığı ve süreksizliği, tarihin sürekliliği tezinden daha kıymetlidir. İnsanı 16. yüzyıldan sonra ortaya çıkan gelişmelerin tarihsel bir inşasından ibaret olarak gören Foucault geleneksel tarih yazımının bunu anlayacak bir anlayışa sahip olmadığını söyler. Bu tanımlamaların ve tarih içinde salınmaların serbest bir biçimde değil bir iktidar tarafından da şekillendirildiğini söyleyen Foucault, söylemlerin iktidar ile ilişkisini inceler. Foucault için temel bir kavram olan iktidarın beden üzerindeki etkisini Özmakas "Beden ve disiplin toplumu: 'Politik anatomi' ve 'iktidarın mikro-fiziği'" bölümünde incelemiştir. Foucault'un bedenin, mekân ve zaman aracılığı ile disiplin altına alındığını, mekânın düzenlenmesinin iktidar ve tahakkümle ilişkisi olduğunu vurguladığını inceleyen Özmakas (2019: 57) kavramı, Foucault'un tutumlar ekonomisi olarak bahsettiği şeyi açıklayarak genişletir. Foucault'a göre tutumlar ekonomisi aslında bireysel tutumların kontrol altına alınmasını kimin ne yapacağını kestiren bir iktidarın kurgusunu inceler (Özmakas, 2019: 59). Disiplinin modern dönemde tahakkümün genel formülü haline geldiğini söyleyen Foucault bu formülün mekânlar aracılığı ile kendini yeniden ürettiğini açıklar. Ancak Özmakas (2019: 68) bu bölümün

sonunda Foucault'un bedeninin mekâna karşı hem bir saldırı hem de bir karşı saldırıya dayanak noktası olduğunu göz ardı ettiğini belirtir. Özmakas'ın karşı durduğu nokta Foucault'a yapılan yeni dönem eleştiriler arasında oldukça çok dillendirilen bir konudur. Özmakas tam bu noktada Foucault tkandığı noktayı düşünsel anlamda bir 'kısa devreye' benzetir (Özmakas, 2019: 68).

"Hakikat: Keşif değil, icat" alt başlığında hakikati, içerisinde bilgi, özne, iktidar ve tarih gibi pek çok kavramın hemhal olduğu bir 'molotof kokteyline' benzeten Özmakas (2019: 71), bir zorlama ve dış uyarım sonucu dağılıp patlayacağını belirtmiştir. Yani Foucault'un hakikat anlayışı temelde bilgi, özne, tarih ve iktidar gibi kavramların ortaklaşa ürettiği bir durumdur (Özmakas, 2019: 71). Özmakas, Foucault'un hakikatin bu dünyaya ait bir şey olduğu ve bir zorlama sayesinde ortaya çıkacağı tanımlamasını 'molotof kokteyli' benzetmesi ile açıklayan Özmakas (2019: 73), iktidar talebinden bağımsız bir hakikat mücadelesi olmayacağını söyler. Özmakas, "Yöntem olmayan yöntemler: Arkeoloji ve soykütük" adlı alt başlıkta Foucault'un hakikat arama yöntemleri olarak kavramsallaştırdığı arkeoloji ve soykütük kavramlarına eğilir. Foucault'nun arkeoloji terimini kullanması, tarihsel çalışmasını ana akım tarihten ayırmaya yardımcı olmaktadır (Özmakas, 2019: 74). Kısacası Özmakas'a (2019: 75) göre, ana akım tarih süreklidir: belirli bir süre boyunca bir şeyin gelişimini inceler. Aksine, arkeoloji süresiz ve kesitseldir: aynı anda meydana gelen birçok farklı şeyi inceler (Özmakas, 2019: 76). Arkeolog, tek bir zamanın eserlerini inceler: çanak çömlek, yapı malzemeleri, kitaplar, aletler ve belirli bir tabakanın sanat eserleri. Arkeolog tüm bu çeşitli eserlerin birbirine nasıl uyduğunu anlamaya, seçilmiş bir tarihsel zamanda neler olup bittiğini açıklamaya çalışır. Özmakas'a (2019: 77) göre Foucault'nun tarihe bakış açısı ile arkeolojik yaklaşımı benzerdir. İkisi de aynı anda meydana gelen birkaç farklı şeyi inceler. Örneğin, Foucault 18. Yüzyıl Avrupa dilbilimi, ekonomisi ve doğa bilimlerinin eserlerini inceler ve daha sonrasında bu eserlerin nasıl bir anlam ifade ettiğini anlamaya çalışır. "İkili sarmal: Özne ve iktidar" adlı alt başlıkta ruhun politik anatominin siyasi bedeninin bir aracı ve etkisi olduğunu söyleyen Foucault'un ruhun bedeninin hapisanesi olduğu kavramsallaştırması inceler. Özmakas (2019: 98), "Hukuksal-söylemsel iktidar" adlı alt başlıkta ise Foucault'un *Hapishanenin Doğuşu* adlı eserinde iktidar kavramını negatif bir öge olarak ele almasını inceler. Özmakas'ın bu başlıkta ele aldığı hakikat kavramı kitabın bütünü için ele alınacak biyopolitika kavramı için önemli bir merkezdir. Hakikatin üretiminin bir tarihsel zorlama ile ortaya çıkmasını, patlayan, ortalığa saçılan ve düştüğü yeri tutuşturan yapısını açıklaması somut betimlemeler ile oldukça açıklayıcı olmuştur.

"Biyopolitika: Giriş" bölümünde ise Özmakas, biyopolitika ve Foucault üzerine genel bir anlam çıkarır. Biyotarih, tıbbileştirme ve sağlığın ekonomisi gibi

Foucault kavramları üzerine eğilen Özmakas, biyotarihin biyolojik düzeydeki tıbbi müdahaleler aracılığıyla insan ekosistemi üzerinde bıraktığı izleri içerdiğini açıklar. Beden hareketleri ile tarihi süreçlerin çakıştığı bu toplumsal dönüşüm biyotarihin araştırma konusu olarak karşımıza çıkar. Bunun anlamı, bedenin iktidar ilişkilerinin odağına yerleşmesidir. Tıbbileştirme ise insan yaşamının bazı yönlerinin daha önce tıbbi olarak görülmediği halde (doğum gibi) tıbbi problemler olarak görüldüğü (doktersuz bir doğumun artık düşünülmemesi gibi) süreç olarak tanımlanabilir. Tüketiciler tıbbileştirmenin bir faktörüdür çünkü sağlık giderek bir meta haline gelmektedir. Bireyin bakımı ve tedavisi adı altında yönetilen algı ve bilgi aslında bir ‘tıbbileştirme’ gücüdür. Örneğin, depresyonun kimyasal bir dengesizlik sonucunda ortaya çıktığını savunmak ve yaygınlaştırmak, psikoterapi yerine pahalı haplara dayalı bir tedaviyi meşrulaştırmaktadır. Özmakas, “Biyopolitika, II: Yönetimsellik, güvenlik ve nüfus” adlı bölümde bir yandan yasak koyan, ıslah eden ve güvenlikçi iktidar tipleri diğer yandansa halk ve nüfus arasındaki farkları anlatmış; Foucault’un üç farklı iktidar tipini hırsızlık üzerinden açıklamıştır. İlk ele aldığı, yasa ve yasaklar koyan ve cezalandıran iktidar tipidir. Hırsız çalmadan kapıya kilidi takan ve kilit kırma cezasını önceden belirleyen iktidardır. İkincisi ise normalleştirme, tahakküm altına alma ve tecrit benzeri tekniklerle bireyi dönüştürmeyi hedefleyen disipliner iktidardır. Üçüncüsü, hırsızlık olgusu karşısında güvenlik tepkilerini, sigortaları ve masrafların dâhil edildiği güvenlik düzenekleridir. Bu iktidar, hırsızlığın istatistiklerini ve ölçümlerini çıkarır ve bu sayılardan bir normal çıkarılır. “İstatistik ve risk: Nüfusu haritalandırmak” alt başlığında bu istatistiklerin normu nasıl ortaya çıkardığını inceleyen Özmakas, halkın nüfustan farkını; nüfusun, artık istatistiksel bir sayıya dönüşmesi olduğunu betimler. Özmakas’ın bu başlıkta Foucault’un biyopolitika kavramının tarihsel gelişimi ve yönetimsellik kavramının biyopolitika ile ilişkisini ayrıntılı bir biçimde ele alması oldukça önemlidir. Başlık Foucault’un bence Türkçe literatürde karmaşık bir biçimde ele alınan biyotarih ve yönetimsellik kavramlarını berrak bir şekilde açıklamıştır.

Özmakas (2019: 157), “Biyopolitika, III: Aile modelinin terk edilmesi pastoral iktidar, tutum” başlığı altında yönetimselliğe giden yolu açan pastoral iktidarı tanımlar. Pastoral iktidarın temel olarak politika sahnesine çok daha sonradan çıktığını söyleyen Özmakas direniş ve karşı tutum kavramlarının farkını ortaya koymuştur.

Bu durumda pastoral iktidar, aslında din içerisinde örgütlenmiş ve “selamet” sorununu kendisine çatı kılmıştır. Zamanla dinsel sorumluluk fikri, politik olanla kurduğu bağlantı üzerinden pastoral iktidarı politika sahnesine çıkarmıştır. Bu sahnenin arkasında ise düşünürü göre üç temel öğe vardır: Selamet, yasa ve

hakikat; yani selameti sağlama, yasaya riyeti denetleme ve son kertede bunları tamamlayıcı bir öge olarak hakikatin serdedilmesi [...] İşte, pastoral iktidarın bireyselleştirici vasıfları burada ortaya çıkar. Hıristiyanlıkta itaat ve hakikatin üretimi, meziyet ve kabahatin üretimiyle at başı gider (Özmkas, 2019: 155).

‘Tutum’ kavramını, davranışların bir tasarrufu olarak tanımlayan Özmkas (2019: 158), kavramın kişinin kendi eylemleri üzerindeki tasarrufunun yanı sıra başkalarının davranışlarını da yönlendirme bağlamının ve kavramdaki ekonomik anlamın gözden kaçırılmaması gerektiğini söyler. Özmkas kitabında büyük bir bölüm ayırdığı bir ‘slalomcu’ olarak Foucault’un biyopolitika analizini kapsamlı bir biçimde açıklar. Biyopolitika ve Foucault’un sayısız olarak kavramsal keşişmesi Özmkas’ı kitabında yarıdan fazla bir yer vermeye zorlamıştır. Yine de olabildiğince berrak ve kısa bir biçimde ele alınan Foucault’un ‘teorik el çantası’ oldukça önemli bir literatür katkısı sağlamıştır. Özellikle karmaşık ve anlaşılmaz olarak ele alınan meselelerin ilgilileri için böylesine derli toplu bir biçimde verilmesi oldukça önemlidir.

Özmkas’ın, Giorgio Agamben’in biyopolitika kavramını açıkladığı ikinci bölümün ilk başlığı Agamben’in en önemli kısmı olan: “Çıplak Yaşam ve Kutsal İnsan”dır. Agamben’in ‘biyopolitika’ kavramı çerçevesindeki analizinin nihai çıktısı “Kutsal İnsan” kitap dizisidir. Agamben, Kutsal İnsan’ı tanımlarken, terimin hem Roma hukuku çalışmaları arasındaki etimolojik kökeni üzerinden geçer. Agamben’e göre ‘egemen’, istisna durumuna karar verendir. “Etik ve Politikanın Keşişiminde Kamp: Tanık ve Muselmann” bölümünde Agamben’in, Muselmann kavramı incelenir. Agamben ‘muselmann’ı, dilini, ifade gücünü ve aracını kaybetmiş bireyler olarak tanımlar. Agamben Muselmann için; dehşet ve korkunun kayıtsız kılacak kadar tüm bilinci ve kişiliği alıp götürdüğü bir varlık tanımlaması yapar ve yalnız, hafızasız ve kedersiz olarak betimler.

Agamben, dile-getirilemeyen etrafını kuşatmak için toplama kampındaki bir figüre odaklanır: Muselmann, yani Müslüman. Kamplardan kurtulanların anılarında sıkça değinilen Muselmann’lar, açlık nedeniyle bilincini büyük oranda yitirmiş olan, temel biyolojik işlevleri yerine getirmek dışında düşünemeyen bir “canlı ceset”tir. Bu bağlamda Muselmann, temel biyolojik niteliklere indirgenmiş bir yaşam biçimini simgeler (Özmkas, 2019: 204).

Agamben ‘muselmann’ kavramı ile insan olarak neredeyse hareketsiz bir biyokütle haline gelen bireyi tanımlar. Muselmann kavramı Arapça kökenli bir kelime olarak, Allah’a tamamen biat etmiş, ona adanmış ve bilincini ona bırakmış anlamına gelir. Bu anlamda kamplarda kalan ve bilincini tamamen kamp kural ve düzenlemelerine bırakıp zaman içinde her şeye kayıtsız yaşayan bir ölü kavramını kullanması kimi eleştirilere maruz kalmıştır. Müslüman kavramından

gelen muselmann kavramı İslami eleştirilere de elbette maruz kalmıştır. Ancak Özmakas'ın eleştirisi farklıdır. Özmakas'a göre Agamben tanık, utanmak ve muselmann kavramları üzerinden 'kısa devre' yapar³. Özmakas, Agamben'in hem yaşayan bir ölü olarak tanımladığı musulmann'ın aynı zamanda bir tanık olduğunu söylemesinin tam anlamıyla bir 'kısa devre' olduğunu söyler. Çünkü kamplara tanık olan bireylerin aynı zamanda oradaki işkence ve zulümden sonra oradan kurtulmayı bir şans olarak görmediklerini aksine yaşamaktan utanç duyduklarını söylemişlerdir. Yaşayan bir ölü yani muselmann utanç duyabilir mi? İşte Özmakas'a göre tam bir kısa devre! Özneye ait bir duygu, bireyin özneleştiği bir durum olarak bu paradoks temel eleştirilerden biridir. "Olağanüstü Hal: Belirsizlik Eşiği ve Boşluk" bölümünde ise egemenlerin belirsizlik ve boşluklar üzerinden kurguladığı istisna hallerini daha geniş açıdan tanımlar. Özmakas, Agamben'in olağanüstü hal ile egemenlik arasında kurduğu bağdan bahseder. Egemeni 'olağanüstü hale karar verebilen' olarak tanımlayan Agamben, istisna halinin temel olarak gerçek bir hukuki sorudan çok olgusal bir soruymuş gibi görür. Hukukun ve siyasetin sınırında yer aldığı için terimin tanımı karmaşıktır. Ayrıca, egemen istisna, yasayı kendi uygulamasını askıya alan aynı jestle dâhil etmek için yasanın yaşamla ilgili olduğu orijinal yapı ise, o zaman olağanüstü hal teorisi için ön koşul olacaktır. 'Oikonomia' kavramı Agamben tarafından, kutsal insanın yaşadığı alanın koruması ve hayat rutininin onun etrafında şekillenmesi için uygulanması gereken biçim ve tekniklerin hepsi olarak tanımlanır. 'Oikonomia' düzenin ekonomisidir ve bu anlamda Foucault'un tutum ekonomisine benzer.

Sonuç olarak –daha önce değinildiği üzere– Foucault yönetimselliğin köklerini pastoral iktidarda bulurken, Agamben ise pastoral iktidardaki geniş çerçeveli yönetme anlayışının temellerini oikonomia kavramında bulur. Bu bakımdan hükümlerle ilgili biyoiktidar teknikleri arasında kronolojik veyahut sistematik bir ayırmadan söz etmenin imkânı ortadan kalkar. Bu durumun hukukta bir yansıması vardır [...] Tüm bu farklara karşın, Agamben'in Kutsal İnsan'daki egemenlik kavrayışına paralel olarak ilerleyen oikonomia analizinin Foucault'nun düşüncesini genişlettiği ileri sürülebilir; ancak böylesi bir iddia iki düşünürün kavramsal çerçeveleri arasındaki temel farkların tamamen göz ardı edilmesi pahasına dile getirilebilir (Özmakas, 2019: 233).

Olağanüstü hal tanımını karmaşık hale getiren unsurlar iç savaş, ayaklanma ve direnme hakkı ile olan ilişkidir. Bu şekilde 20. yüzyıl, 'yasal iç savaş' olarak tanımlanan paradoksal bir fenomeni ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda direnişlerin, iç savaşların, hukuksuzluğun bir hukuk biçimine dönüştürülmesi için yasal fırsatlar olduğu tanımlanır. "Michael Hardt ve Antonio Negri: Biyopolitik Üretim ve Çokluk" adlı başlıkta Hardt ve Negri'nin kavramlarının biyopolitika ile

ilişkisi incelenmektedir. İmparatorluk, Hardt-Negri'nin çağdaş küresel düzenini adlandırmak için kullandığı ve esas olarak emperyalizm terimine karşı bir anlam taşıyan bir kavramdır. Hardt-Negri'ye göre 'imparatorluğun', 'emperyalizm' kavramına zıt bir konumda olmasının temel nedeni emperyalizmin artık küresel egemenlik yapılarını anlamakta yeterli bir kavram olamamasından kaynaklanır.

İkilinin ilk çalışması olan İmparatorluk, dünyanın betimlenmesine hasredilmişken, dizinin ikinci kitabı olan Çokluk ise İmparatorluk karşıtı bir gücün imkânlarını ve potansiyellerini tartışmaya ayrılmıştır. Son kitap olan Ortak Zenginlik ise Çokluğun birlikteliğini sağlayacak ortaklıkları ele alır ve kurucu bir iktidar fikrini tartışır. Sonuç olarak, ikilinin çalışmaları "şimdinin politik kuruluşu" nu anlamaya yönelik özgün bir çabadır (Özmkas, 2019: 234).

Özmkas "Vampir Rejim Olarak İmparatorluk" başlığı altında, Hardt ve Negri'nin 'imparatorluğun' tek tek ulus-devletler etrafında merkezlenen 'modern' bir emperyalizm fenomeninden, yazarların farklı savaş biçimleriyle 'İmparatorluk' dediği yönetici güçler arasında yaratılan postmodern bir yapıya süregiden bir geçişi teorize ettiğini belirtir.

Postmodern eşiğin aşılmasıyla birlikte karşımıza artık küresel piyasanın gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan ve ulus devletin sınırlılıkları tarafından tehdit edilmeyen yeni bir egemenlik gücü çıkar. Hardt ve Negri, ulus devletlerin gücünü tamamen kaybetmediğini, ancak içine girdikleri krizden de çıkamadıklarını iddia ederler; onlara göre toplumsal ve ekonomik alanda bu krizi aşmak için başvurdukları çareler hızla sıfırı tüketmiş; bunun yerine çok daha etkili bir dizi denetim ve üretim mekanizması kurulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Hardt ve Negri, şimdinin politik tasvirini yapmak üzere ortaya yeni bir kavram koyar: "Egemenlik yeni bir biçim almış, tek bir hükmetme mantığı altında birleşmiş bir dizi ulusal ve ulus-üstü organdan oluşmuştur. İşte bu yeni küresel egemenlik biçimi bizim İmparatorluk dediğimiz şeydir" (Özmkas, 2019: 263).

Sonuç olarak, Özmkas biyopolitika kavramını Foucault'un temellendirdiği, Agamben, Hardt ve Negri'nin hala üzerine çalıştığı bir doğrultuda betimlemeye çalışmıştır. Biyopolitika kavramını kitapta bahsedilen Foucault'un kullandığı bir kavram olan 'slolomcu' bir tarzda ele alan Özmkas, birey ve bedenin üretimini, toplumsal bir yönetim biçiminin yıllar içinde şekillenişini tarih içinde 'salınarak' açıklamıştır. Utku Özmkas, biyopolitika kavramının gündelik sohbetlerde daha dikkatli kullanılması ve konunun ciddiyetinin kavranması için gereken kapsamlı ve derin anlamını açıklamaya önem verir. Özmkas kitapta, biyopolitika söylemin tarih içinde slomunu, farklı düşünürler ve arasındaki değinmeleri detaylı bir biçimde inceler. Biyopolitikanın, temel duraklarından yönetimsellik, kamp ve çokluk kitap içinde ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Biyopolitika denince

genel olarak akla tüketim kültürü, makyaj, estetik ameliyatlar, moda gibi toplumsal güzellik algılarının kendiliğinden kabulü anlaşılır. Aslında biyopolitika bunlarla ilişkili olduğu kadar bir yönetim ve iktidar anlayışı olarak tanımlanabilir. Kamplarda beden üzerindeki tahakkümden, hapishanelerdeki bireyi tecridine, nüfus kontrol yöntemlerinden, bireyin sayısal bir veriye dönüşmesine kadar uzanan geniş ve karmaşık bir konuyu doktora tezinde ayrıntılı olarak ele alan Özmakas, tezini daha sonrasında kitaplaştırıyor. Tez danışmanı Prof. Dr. Cemal Güzel olan bu doktora tezinin hem açıklayıcı hem de eleştirel bir perspektif sunması oldukça önemlidir. Foucault, Agamben, Hardt ve Negri'nin kavramsal kümelerinin biyopolitika ile kesiştikleri yerleri açıklayan Özmakas temel olarak 'kısa devre' yaptıkları yerleri de önemle vurgulamıştır.

Sonnotlar

- ¹ Özmakas U (2018). Utku Özmakas'la "Biyopolitika: İktidar ve Direniş" Kitabı Üzerine Söyleşi: "Biyopolitika bakımından. (A. Öztürk, Röportaj), <https://birikimdergisi.com/guncel/9082/utku-ozmakasla-biyopolitika-iktidar-ve-direnis-kitabi-uzerine-soylesi-biyopolitika-bakimindan>, Son Erişim Tarihi, 09/03/2021.
- ² Özmakas U (2019). *Biyopolitika: İktidar ve Direniş*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ³ Özmakas'ın karmaşık konularda 'kısa devre' gibi sıkça kullandığı somut ve eleştirel benzetmeleri kitaba ayrı bir berraklık sunuyor.